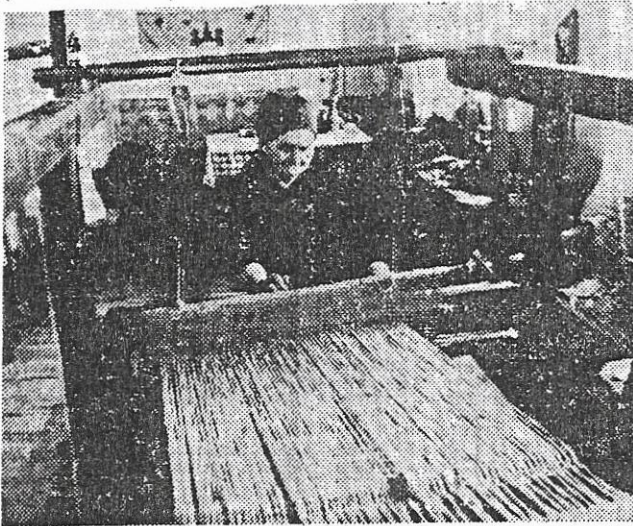

A balajti szátyfa

„Munkában” a balajti szátyfa és a tulajdonosa, Tóth Béláné

☺ Az etnográfusok leginkább szátyva néven ismerik, szülőföldemen, a Bükkalján eszvátnak mondják, de tőle itt Balajton így hallom ejteni: szátyfa. Hogy mindenki előtt világos legyen, miről is van szó, mondom a legközismertebb nevét: szövészék. Valamikor a kendertermesztő vidékeken (s a kender majdnem mindenhol megtermett) szinte minden paraszti gazdaság tartozéka volt.

Mondhatnám a falusi házi téli bútorának számított, hiszen az első szobában felállítva minden télen elfoglaltságot adott a ház női tagjainak. Aztán, ahogy a világ fordult, úgymond

nőtt az életszínvonal, úgy koptak ki a szátyvák, eszvátnak, szövészékek az első házból, meg a portákról is. Ma már ritkaságnak számít megléte, hát még a használata. Itt Balajton, ebben az Edelény melletti kis faluban mégis találtunk egyet, Tóth Béláné, született Bosnyák Erzsébet házában. Mégpedig használat közben, amint éppen készült rajta a színes csíkoszű rongyszőnyeg.

Szóval szátyfa. Bevallom kellő tisztelettel nézegettük. Korát ugyan nem jelezte bevésett évszám, a patinájából mégsem volt nehéz kikövetkeztetni: kiszolgált ez már jó néhány nemzedéket. — Ezzel már a nagy-

anyám is szőtt — próbált segíteni Erzszi néni a kor-meghatározásnál.

Szilva-, vagy talán cseresznyefából készülhetett. Feketésen piros színe alapján e két fafaj jutott az eszünkbe e balajti szátyfát nézegetve. Meg az, hogy olyan ez, akár a gép. Alkatrésze akad bőven. Ahogy halljuk a tulajdonostól, ezeknek a kellékeknek a neveit, bizony régen hallott, kiveszében lévő szavak csengnek a fülünkbe. Nyüst, nyüsfüggő, vetélő, bordahaj, fonalzuboly, vászonzuboly... Lám, már egyik sem szerepel az átlagember aktív szókincsében. De hát mért is szerepelne! Ma már csak az tudja, érti e nevek jelentését, titkát, aki még maga is tudja használni, alkalmazni ezt a hajdánán oly nélkülözhetetlen alkalmatosságot. Mivel a rajtuk készült termékek, rongyszőnyegek, vagy a mintás, úgynevezett felszedett technikával készült szőttesek egyre több városi lakásban megjelennek, szerepsére azt mondhatom, vannak még ilyen emberek. S éppen ez a háziszőnyegek iránt feltámadt érdeklődés táplálja reményem, hogy talán mégsem hal ki e „tisztos ipar”. S akadnak, akik a Tóth Bélánéhoz hasonló szátyfásoktól, eszvátnakoktól átveszik a vándorbotot, akármom mondani a vetélőt. Jó lenne!

(hajdu)

Fotó: Fojtán László